

3. Zepharovich V. von, Mineralogisches Lexicon für das Kaiserthum Österreich II. Bd. (Wien 1873), str. 372.
4. Heddle F., Analysis of Stilbite of an unusual form, from Faröe. — Mineralogical Magazine Vol. 1., (1877), 91—92.
5. Doelter C., Handbuch der Mineralchemie II., 3. část, (Dresden-Leipzig 1921), 152—171.

Summary.

Two interesting occurrences of zeolithes in Bohemia.

I. According to HIBSCH'S papers (1, 2) the author presents a review of the localities of compact zeolithes (especially of the *natrolithe*) in the České Středohoří Mts. (Böhmisches Mittelgebirge) and deals more in detail with the compact *natrolithe* from Vrahožily (Frauschile) near Teplice-Šanov. *Natrolithe* from Vrahožily is macroscopically entirely compact; in other parts it is similar to thermal aragonite. Under the microscope it appears as an aggregate of natrolithe spherulites of a diameter 0.1—0.2 mms (See fig. 1 and 2). *Calcite*, *aragonite* and crystallised *natrolithe* occur (in the cavities) together with the compact *natrolithe*. — Density of the compact natrolithe is 2, 146, while the chemical composition is given on page 50.

II. *Desmine (stilbite)* together with *heulandite*, *albite*, *epidote siderite* and *pyrite* was found in the form of fanshaped and spherical aggregates of 2—3 cms diam. on an albitised and chloritised *gneiss*, which forms the foot wall of the *siderite* deposit in sw. Bohemia near Železná Kuda. Density of the *desmine* is 2.144, refractive indices $\alpha = 1.497$, $\gamma = 1.506$. Chemical composition see page 52) agrees with the known analyses of *desmine* (see DOELTER 5).

Mineralogický ústav Karlovy university.
Mineralogical Institute
of the Charles IV. University, Praha.

Kratší sdělení.

Fimbriaria fragrans Nees, nová zajímavá jatrovka v Čechách.

Objevil jsem ji na Litoměřicku, a to na břidličnatých svazích Polabí v úseku Velké Žernoseky — Libochovany dne 8. května t. r. s hojnými sporogony.

Je to druh xerofytní až xerothermo-fytní, jehož podrobný popis podává na př. C. MÜLLER 1907 (Lebermoose 1, 273). Sbíral jsem jej jednak na t. zv. Tříkřížném vrchu (= Dreikreuzberg) čili Kalvarii (kota 239) a pak na svazích „Venduly“ u Vel. Žernosek při ca 180—200 m. Jde o stanoviště neobyčejně výhodně položená, suchá a teplá, o údolní svahy vyznamenávající se bohatou květenou xerothermní, povětšinou však dnes již přeměněné ve vinice. Je charakterisují především porosty *Festuca vallesiaca* (namnoze význačně s hojnou *Cladonia rangiformis*), *F. duriuscula*, *Carex humilis*, *Stipa capillata* a *St. pennata* a j., na nich roste na př. *Astragalus exscapus*, *Verbascum phoeniceum*, *Alyssum montanum*, *Coronilla vaginalis*, *Iris bohémica*, *Anthericum liliago*, *Seseli hippomarathrum*, *Globularia*

Willkommii, *Oxytropis pilosa*, *Aster linosyris*, *Arabis auriculata* atd. a z dřevin na př. *Quercus pubescens*, *Coloneaster integerrima*, *Prunus fruticoso* a j.

Naše jatrovka porůstá volná místočka půdy mezi jednotlivými trsy na skalních teráskách, ve společnosti *Grimaldia fragrans* Corda a *Riccia Bischoffii* Hübn. (které jsou tu hojně), některých mechů a drobných efemerních semenných rostlinek (na př. *Draba verna*), v iniciálních stadiích mezi kmínky *Sedum album* a pod.

Fimbriaria fragrans vykazuje velmi disjunktní areál a náleží ve střední Evropě ke vzácným starým typům. Její lokality spadají vesměs v xerothermní území. Ve středodunajské pánvi se udává kromě ČSR (srovnej v C. MÜLLER, l. c. p. 273) z Dolních Rakous (Krems, Groisbach a Dürnstein na Dunaji). Končí na Harci. Na území Československé republiky byla nalezena po prvé na Zoboru u Nitra (V. VLACH, Věda přírod. X., 1929, 275); na Moravě na Rokytne (J. SUZA, Bot. Jahrb. LXV, 1932, 70) a na Čebínce u Tišnova (J. PODPĚRA, Příroda XXVII, 1934, 176).

Výskyt *Fimbriaria fragrans* v xerothermní oblasti české se dal vzhledem na její lokality na jižním předhoří Harce očekávat. Pro jatrovkovou floru Českého Středohoří je to stejně zajímavý přírůstek jako na př. *Targionia hypophylla* L. na znělcovém Borečském vrchu (R. STEPPAN, Natur u. Heimat III, 1933, 87) neb *Riccia Bischoffii* Hübn. na Radobýlu (A. HILITZER, Čas. Nár. Mus. 1928), na Holém kopci u Sutomé blíže Třebenic (J. ŠIMR, Čas. Nár. Mus. CIX, 1935, 151) a na více místech v Polabí (K. PREIS, Natur u. Heimat, VI, 1935, 118).

Je zajímavé, že právě v území krystalických břidlic se daří u nás xerofytním jatrovkám nejlépe, jak tomu právě u Vel. Žernosek nasvědčuje na př. silný rozmach *Grimaldia fragrans* a *Riccia Bischoffii* a dále výskyt *Fimbriaria fragrans* a *Riccia intumescens* a j. Tentýž zjev znám z xerothermní oblasti na jihozápadní Moravě.

Résumé: *Fimbriaria fragrans* Nees, une nouvelle hépatique de la Bohême. Récoltée sur les pentes rocheuses ensoleillées (de schistes) dans la vallée de l'Elbe (Labe) à Velké Žernoseky au Nord de Litoměřice dans la région végétale xérotherme de la Bohême centrale.

J. Suza.

*

Funaria mediterranea Lindb., nový příslušník mechové flory české.

Drobný tento zkroutek jsem našel na Tříkřížném vrchu (= Dreikreuzberg) čili Kalvarii u Velkých Žernosek blíže Litoměřic dne 8. května t. r. se sporogony úplně vyzrálými.

Vyskytuje se na skalnatém svahu (krystalické břidly) k Labi, vhodně exponovaném, suchém a teplém, roztroušen na jemné prsti terásek asi při 180—230 m. Celkový ráz vegetačního krytu je tu vysloveně xerothermní, dobře vyhraněný útvar středoevropské stepi skalní, s významnými druhy východního a jižního původu.

Funaria mediterranea náleží k posledním; lze ji označiti podle celkového rozšíření jako element mediterranní, přesněji eury-mediterranní. Je podle K. MÖNKEMEYERA 1927 (Die Laubmoose Europas, IV, 394), kde je podána také její přesná diagnosa, ve Středozevní častější a ještě v Syrii, Mesopotamii a Příkladkazi; udává se též z Kalifornie. Z vlastní pánve středozevní proniká do střední Evropy — stejně jako celá řada rostlin semenných, mechorostů a lišejníků —

hlavně po západním a východním okraji hřebene alpského. V Německu je známa v Badensku, Durynsku a na Harci. Velmi vzácně ještě v jižní Skandinavii.

Na území Československé republiky byla známa pouze ze Slovenska, a to na Dreveníku u Spišské Nové Vsi a na Zoboru u Nitry. Na této lokalitě ji našel V. VLACH (Věda přírod., X., 1929, 275). Exempláře, které jsem později sám též sbíral na Zoboru resp. na Plešce (na krasovém plateau nad jeskyní Sv. Svorada), odpovídají lépe popisu druhu *Funaria dentata* Cromme (viz K. MÖNKEMEYER 1. c. str. 394): horní listy růžice dlouze přišpičaté a od špičky až do prostředku pilovité (u *F. mediterranea* jsou tyto skoro celokrajné neb pouze na špičce tupě zoubkaté). Někteří bryologové, tak na př. LOESKE, však je neoddělují jako samostatné druhy.

Funaria mediterranea dává přednost podkladům vápenitým. Také na českém stanovišti prozrazuje přítomnost lišejníků *Toninia coeruleonigricans*, *Caloplaca fulgens*, *Dermatocarpon hepaticum*, jež tu kromě *Grimaldia fragrans* společně s našim zkroutkem rostou, na první pohled větší množství vápenitých solí, což na půdách vzniklých rozpadem některých krystalických břidlic je ostatně zjevem obecně známým. Ve skulinách kompaktních skal v této souvislosti vzpomínám na př. na *Asplenium ruta muraria*.

Výskyt *Funaria mediterranea* v xerothermní oblasti středočeské kotliny je třeba s hlediska fytogeografického zvláště zdůraznit, neboť jde o izolovanou etapu značně k severu vysunutou, znamenající spojny bod vzhledem k nalezišti na Harci. V naší květeně lze přiřadit *Funaria mediterranea* k řadě mediterranních mechů *Tortella* (= *Pleurochoete*) *squarrosa*, *Crossidium griseum*, *Pterygoneurum lamellatum*, *Trichostomum pallidisetum* a j., jež vyznivají na vhodných stanovištích v izolované oblasti středočeské a které je třeba sledovati se zvýšenou pozorností.

Résumé: *Funaria mediterranea* Lindb., un nouvel représentant de la flore de mousses de la Bohême. Se trouve sur le Kalvarie ou Dreikreuzberg à Velké Žernoseky au Nord de Litoměřice, sur une pente sèche et chaude dans la vallée de l'Elbe (Labe) qui est caractérisée par une riche flore xéotherme.

J. Suza.

*

Solorinella asteriscus Anzi, nový památný lišejník v Čechách.

Litoměřicko: na výslunných svazích v údolí Labe u Velkých Žernosek při ca 180 m.

Nalezl jsem jej dne 8. května t. r., a to ve vinohradech blízko ústí postranního údolíčka „Venduly“, na drnové stepi typu *Cariacium humilis* s hojnou *Stipa pennata* a *St. capillata*, a dále s *Astragalus exscapus* (hojně), *Oxytropis pilosa*, *Aster linosyris*, *Asparagus officinalis*, *Seseli hippomarathrum*, *Globularia Willkommii*, *Verbascum phoeniceum*, *Isatis tinctoria* a j. Vyskytuje se zvláště na strhaných místech, charakterizovaných především ojedinělými trsy *Andropogon ischaemum*, na velmi jemné a částečně splavené prsti zvětralých poloh svorových, ve společnosti lišejníků *Toninia coeruleonigricans*, *Endocarpon pusillum*, *Collema pulposum*, *Biatorrella pruinoso* a j., a mechu *Encalypta vulgaris* v. *obtus*.

O ekologické amplitudě, významu a zajímavém areálu *Solorinella asteriscus* jsem podrobně pojednal na jiném místě (viz J. SUZA: *Solorinella asteriscus* Anzi in der Flechtenflora der Loess-steppe Mit-

teleuropas, Věstník Král. Čes. Spol. Nauk 1935). Vykazuje zcela výjimečný typ rozšíření ve floře lišejníkové. Je omezena na kontinentální (xerothermní) území střední Evropy, při čemž vlastní areál je charakterizován velkými disjunkcemi. Centrum souvislého rozšíření je v kotlině středodunajské (element pannonský), dále k Z vystupuje na velmi ojedinělých lokalitách, naposled v horním Porýní (Badensku), tam však opět poněkud častěji. Naše česká lokalita naznačuje souvislost s nalezištěm na Sále u Gerlstadtu (srovnej mapku čís. 1. 1. c. str. 6!).

Typicky je vázána *Solorinella asteriscus* svým výskytem na podklady sprašové (loessové), na nichž je soustředěna většina jejích lokalit; vyhovují jí však též jemné a sypké půdy jiného původu, pokud jsou ovšem dostatečně vápenité, tak na př. na Moravě zvláště eocenní slíny na jižním okraji Ždánského lesa. I na lokalitě české tvoří substrát *Solorinella* jemná prst, již dle výše uvedených průvodných zjevů dosti vápenitá, vzniklá dokonalým rozpadem svorových poloh, jež v krystalické oblasti Polabí u Velkých Žernosek jsou rozšířené. Suchá a teplá poloha svědčí tu rovněž o její xerofytní příp. xerothermofytní povaze. Povaha stanoviště i stepní společenstvo *Solorinella asteriscus* v Polabí velmi připomínají poměry na lokalitách moravských, tak na př. na stepnatých sklonech Pouzdřanských.

Nález *Solorinella* v izolovaném xerothermním území středočeském jsem tušil (srovnej 1. c. str. 29!). Myslím, že pouze pro svoji nenápadnost byl tento neznámý, 4—5ti cípým hvězdičkám podobný, organismus až dosud v Čechách přehlížen.

Stejně jako oba druhy předcházející, jatrovka *Fimbriaria fragrans* Nees a mech *Funaria mediterranea* Lindb., náleží také lišejník *Solorinella asteriscus* Anzi k velmi pozoruhodným zjevům ve vegetačním krytu Českého Středohoří. Z ostatních důležitějších vlastních náleží ličenologických jmenují ještě na př.: *Cladonia foliacea* var. *convoluta* Vainio (Radobýl, vinohrady u Vel. Žernosek a nejdále v Polabí u koty 260 na záp. okraji Deblíku), *Parmelia prolixa* var. *Pokornyi* Zahlbr. (Radobýl), *Caloplaca consociata* Str. (Radobýl), *Lecanora Garovaglii* Zahlbr. (Radobýl, Kozí horka a Košťálov u Třebenic, Velké Žernoseky-Libochovany, Deblík a j.), *Lecanora incusa* Vainio (Radobýl, Košťálov a j., a v Polabí ještě u Strékova na čedičových skalách s Ceterach), *Physcia caesiella* Suza (Radobýl, Košťálov, Dreikreuzberg a j.), *Buellia badia* Mass. (Deblík), *Lecanora lentigera* Ach. (Štětí), *Caloplaca fulgens* Kbr. (Štětí, „Vendula“ u Vel. Žernosek).

Résumé: *Solorinella asteriscus* Anzi, un nouveau lichen remarquable de la Bohême. Il se trouve sur les pentes chaudes de la „Vendula“ dans la vallée de l'Elbe (Labe), à Velké Žernoseky au Nord de Litoměřice dans la région xéotherme de la Bohême centrale.

J. Suza.

*

Zeměpisné rozšíření mechu *Cinclidotus fontinaloides* (Hdw.) v Československu.

Mech *Cinclidotus fontinaloides* (Hdw.) P. d. B. (1805) z čeledi *Cinclidotaceae* rozšířen je spíše a roztroušeně po celé Evropě v nížinách a pahorkatinách, v Alpách proniká nejvýše do 1500 m. Roste jako hydrofytní v tekoucích vodách na kamenech a skalách vápenitých i křemenitých, zřídka na dřevě nebo kořenech. V Evropě jsou ještě dva příbuzné druhy, a to *C. riparoides* (Host.) Arn. a *C. aquaticus* (Jacq.) Br. eur., horský mech udávaný WAHLENBERGEM též z Vysokých Tater.

Z území Československa byl *Cinclidotus fontinaloides* dosud uváděn jen z Čech, a to SENDTNEREM z Krkonoš v Bílém Labi. Nález tento